

תפיסת תפקיד המרפאה בעיסוק במערכת החינוך המיוחד

ט. פרץ, ג. צימט רוטו

המחלקה לחינוך לגיל הרך, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

מחקר זה עוסק בתפיסת התפקיד של המרפאות בעיסוק, העובדות במסגרות חינוך מיוחד בארץ. המושג תפיסת תפקיד (Role Perception), משמש כחלופה לתפיסת עולם, אידיאולוגיה, פילוסופיה ועקרונות יסוד, פרספקטיבה ותאוריה סובייקטיבית לגבי מקצועיותו של הפרט. ניתן להתייחס אל התפיסה כידע פנימי המשפיע ומכוון את ההתנהגות. הידע כולל עמדות בסיסיות המבוססות על גישות לגבי הפרקטיקה, ערכים ואמונות שנרכשו במשך החיים כתוצאה מקשרי הגומלין אשר יוצר הפרט עם סביבתו (Gorodetsky, Keiny & Hoz, 1997; Fairbanks et al., 2010). תפיסת תפקיד היא תהליך מודע המכוון את הפרט למלא את התפקיד ואת אופן ביצועו.

תפיסת תפקידה של המרפאה בעיסוק נבחנה במספר מקומות מועט בעולם (Gradison et al, 2009; Mitchel & Unsworth, 2004; Rose & Mackenzie, 2010) וקיימת התייחסות להגדרת התפקיד בנייר עמדה שפורסם בכתב העת הישראלי לריפוי בעיסוק (2003), אך לא נמצאו מחקרים המתייחסים לתפיסת התפקיד מנקודת מבטן של המרפאות בעיסוק המועסקות במערכת החינוך בארץ.

תפיסת התפקיד במחקר זה נבחנת בשיטת מחקר איכותנית פרשנית. השתתפו במחקר 10 מרפאות בעיסוק העובדות במסגרות חינוך מיוחד במרכז הארץ.

איסוף הנתונים נעשה באמצעות ארבעה כלים: ראיון חצי מובנה, יומן רפלקטיבי, בחירת מטאפורה מתאימה להגדרת התפקיד ופרשנותה ויצירת עבודת קולאז' מטאפורי והסברו באופן מילולי. ממצאים ראשוניים חושפים שלוש קטגוריות בהתייחסות לתפיסת תפקיד המרפאות בעיסוק: האחת ממוקדת בהתפתחותה האישית של המרפאה בעיסוק לדוגמה: תפיסת התפקיד דורשת ממנה, ללמוד מההתמודדות במצבים חדשים ולהתמודד עם אי ודאות. עליה לווסת את רגשותיה, לפעול בשיתוף עם צוות והיא חשה, תחושת שליחות ערכית. השניה מתייחסת לתפקידה כלפי הילד, לדוגמה: המרפאה בעיסוק מחויבת באמפטיה לילד, לגרום לו להנעה קרי, להתחיל תהליכים אשר ישפיעו על איכות חייו. והשלישית מתייחסת לראיה מערכתית הכוללת את תפיסתה כלפי זכויות, חובות ואמונות. כמו כן, נמצאו הבדלים בין המשתתפים במחקר, לגבי עומק וריבוי התפקידים אותם כל אחד מהמשתתפות ייחסה לתפקיד המרפאה בעיסוק.

וינטראוב, נ., פישמן, ר., שרון, ג., רענן, ר., צדיק, ר., יודוביץ, ד. ווינקור, מ. (2003). נייר עמדה ריפוי בעיסוק במערכת החינוך. *כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק*, 12, 1, 3-6.

Fairbanks, C. M., Duffy, G. G., Faircloth, B. S., He, Y., Levin, B., Rohr, J., et al. (2010). Beyond knowledge: Exploring why some teachers are more thoughtfully adaptive than others. *Journal of teacher education*, 61(1-2), 161-171.

Gorodesky, M. Keiny, S. & Hoz, R. (1997). Conceptions, *practice & change. Educational action research*, 5 (3), 423-433.

Grandisson, M., Mitchell- Cavalho, M., Tang, V. & Korner- Bitensky, N. (2009). Occupational therapistsw perceptions of their role with people who are homeless. *British journal of occupational thrapy*, 72, (11), 491-498.

Mitchell, R. & Unsworth, C, A. (2004). Role perceptions and clinical reasoning of community health occupational therapists undertaking home visits. *Australian occupational therapy journal*.51,13-24.

Rose, A. & Mackenzie, L. (2010). Occupational therapy role in pressure care. *Disability & rehabilitation*.32, 13, 1099-1108.